

قاچاق سوخت

موانع اجرای طرح میتریگ، آیا قاچاق سوخت پایان می یابد؟

حرف های ضد و نقیض مقامات باعث شد که موضوع قاچاق سوخت را بار دیگر مورد توجه قرار داد. تا جایی که طرح پایش لحظه ای زنجیره تولید تا توزیع فرآورده های نفتی یا همان طرح میتریگ و مانیتورینگ، بار دیگر در دستور کار قرار گرفته است. مرتضی بهروزی فر، کارشناس انرژی، عنوان کرد: اگر مشخص شود که چه کسی سوخت را گرفته، برده و مصرف کرده است، مشخصا دیگر قاچاقی اتفاق نمی افتد.

به گزارش گروه صنعت تجارت _ پایگاه اطلاع رسانی دریا و نفت ، موضوع قاچاق سوخت و فرآورده های نفتی، یکی از مهم ترین موضوعات کشور است. موضوعی که رئیس جمهوری و رئیس مجلس شورای اسلامی، به عنوان دو تن از روسای قوای سه گانه کشور، بارها اعتراض خود را نسبت به این موضوع بیان کرده و به سازمان یافته بودن این قاچاق اشاره کرده اند.

در همین زمینه، محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس، ۶ آذرماه سال جاری در صحن علنی مجلس عنوان کرد: روزانه حدود ۲۵ میلیون تا ۳۰ میلیون لیتر فرآورده از کشور به صورت سازمان یافته قاچاق می شود. تردید نکنید که این قاچاق سازماندهی شده است.

در مورد جلوگیری از این قاچاق، راهکارهای متفاوتی مطرح شده و یکی از آن ها اجرای طرح پایش لحظه ای زنجیره تولید تا توزیع فرآورده های نفتی، یا همان طرح میتریگ و مانیتورینگ است.

پویا معارفی، مجری طرح میتریگ شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی ایران، سرمایه گذاری اولیه طرح پایش لحظه ای زنجیره تامین و توزیع فرآورده های نفتی را حدود ۲۲۰ میلیون دلار اعلام کرد و وعده اجرای این طرح تا سال ۱۴۰۴ را داد.

در همین زمینه باید پرسید اساسا اجرای این طرح می تواند قاچاق سوخت را کاهش دهد؟

طرح میتریگ چیست؟

سیستم میتریگ در صنعت نفت و گاز به مجموعه ای از تجهیزات و فرآیندهایی گفته می شود که برای اندازه گیری دقیق نفت، گاز، فرآورده های نفتی و... در مراحل مختلف تولید، انتقال و توزیع استفاده می شود. در واقع از مرحله تولید تا لحظه ای که نفت، گاز یا تمامی فرآورده ها به دست مصرف کننده می رسد، تمامی مراحل ردیابی می شوند تا در این مسیر قاچاقی صورت نگیرد.

در قانون برنامه هفتم توسعه و قوانین بودجه سنواتی، وزارت نفت مکلف به اجرای طرح پایش لحظه ای زنجیره تولید تا توزیع فرآورده یا همان میتریگ و مانیتورینگ است.

بر اساس این تکلیف قانونی، زنجیره عرضه نفت خام به واحدهای پالایشی تا توزیع فرآورده های نفتی، به سیستم های اندازه گیری دقیق تجهیز و همچنین مرکز پایش و مانیتورینگ در شرکت ملی پالایش و پخش راه اندازی می شود.

به گزارش شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی، مجری طرح میتریگ، با اشاره به فرآیند پایش از طریق نصب سیستم های میتریگ عنوان کرد: در قالب این طرح، نفت خام ورودی به پالایشگاه ها، عمده فرآورده های تولیدی و ابتدا و انتهای خطوط لوله انتقالی، به سیستم های میتریگ دقیق تجهیز می شوند. این فرآیند تا بخش های پایین دست یعنی مصرف کنندگان عمده مانند نیروگاه های برق را هم در بر می گیرد.

آن طور که پیداست، در واقع تمام زنجیره تامین و توزیع، مجهز به سیستم های اندازه گیری شده و تانکرهای حامل سوخت هم ردیابی می شوند. در نهایت پایش تانکر از طریق شبکه هوشمند تا مقصد ادامه یافته و اطلاعات تخلیه در مقصد هم بررسی می شود.

تا زمانی که سیستم میتریگ راه اندازی نشود، وضعیت قاچاق تغییر نمی کند

آن طور که رکنا گزارش داده، محمد کعب عمیر، عضو کمیسیون انرژی مجلس، با اشاره به موضوع قاچاق روزانه ۲۰ میلیون لیتر سوخت از کشور، تاکید کرد: تا زمانی که سیستم میتریگ یا همان سیستم های اندازه گیری حجم یا جرم سیالات در کشور راه اندازی نشود، وضعیت قاچاق تغییری نمی کند. با توجه به اهمیت و لزوم کنترل قاچاق سوخت، این موضوع باز هم در لایحه ۱۴۰۴ ذکر و بودجه لازم هم لحاظ شده است. این موضوع از قبل هم در برنامه دیده شده بود ولی متاسفانه دولت قبل هیچ اقدامی در این راستا انجام نداد.

در کنار اظهارات این دو مقام مسئول، باید به موضوع تاثیر سیستم میتریگ بر قاچاق سوخت، طور دیگری پرداخته شود. بخشی از قاچاق سوخت در ایران، سازمان یافته و بخش دیگر به دلیل بحران های اقتصادی و فقر فزاینده توسط مردم معمولی صورت می گیرد. با این حال با توجه به ارقام بالای قاچاق روزانه سوخت، سهم قاچاق سازمان یافته بسیار پررنگ تر است. با توجه به این موضوع، راه اندازی طرح میتریگ رقم می خورد؟

قاچاق سازمان‌یافته سوخت اجازه اجرای طرح می‌ترینگ را می‌دهد؟

مرتضی بهروزی‌فر، کارشناس انرژی، عنوان کرد: قبل از انجام هر کار یا پروژه‌ای، باید اطلاعات وجود داشته باشد. انجام یک کار بدون وجود اطلاعات، به منزله وارد شدن به یک فضای تاریک با چشمان بسته است. در چنین شرایطی، نمی‌توان کار را به درستی انجام داد.

به گفته او، در ایران، به دلایل مختلفی مانند اهمال‌کاری و مسائل دیگر، اطلاعات مربوط به انرژی وجود ندارد. حتی می‌توان گفت که گاهی اوقات، بعضی از افراد می‌خواهند که اطلاعات وجود نداشته باشد یا به دلیل سواستفاده، دسترسی به اطلاعات محدود شود. در واقع مسئله این است که نخواستند که اطلاعات مربوط به مصرف انرژی موجود باشد.

وی ادامه داد: در دنیایی که ادعا می‌شود می‌توان سیستم‌های هوشمند راه‌اندازی کرد، باید اطلاعات دقیق مصرف انرژی هم موجود باشد. برای مثال در دولت سیزدهم، سیستم هوشمندسازی یارانه نان معرفی شد که در ناوایی‌ها مشخص باشد هر شخص چه مقدار نان مصرف می‌کند و یارانه نان چگونه استفاده می‌شود؛ اما این موضوع هم به درستی اتفاق نیفتاد.

بهروزی‌فر تشریح کرد: در حال حاضر نیز هر خودرو کارت سوخت دارد و به لحاظ عملی، باید بتوان رصد کرد که هر خودرو چقدر بنزین مصرف می‌کند. از این رو، می‌توان متوجه شد که میزان مصرف هر فرد منطقی است یا صرفاً برای قاچاق استفاده می‌شود؟

امکان ندارد که روزانه ۳۰ میلیون لیتر از چرخه سوخت خارج شود و قابل ردیابی نباشد.

این کارشناس انرژی خاطرنشان کرد: امکان ندارد که روزانه ۲۰ یا ۳۰ میلیون لیتر از چرخه سوخت خارج شود و قابل ردیابی نباشد. اولین شرط برای حل مسئله ناترازی این است که مشخص باشد دقیقاً در کشور چه اتفاقی می‌افتد. باید ردیابی کرد و فهمید که آیا واقعاً قاچاق ۲۰ میلیون لیتر صحت دارد یا نه؟

آن طور که بهروزی‌فر توضیح داد: برای فهم این موضوع، باید این فرآیند از لحظه خروج بنزین از پالایشگاه تا لحظه‌ای که وارد خودرو می‌شود، شفاف باشد. یعنی مشخص شود که از کجا آمده، کجا رفته و چه کسی آن را مصرف کرده است. هم مسئله بنزین و هم مسئله گازوئیل که در بخش حمل‌ونقل و صنعت، استفاده می‌شود، قابل ردیابی هستند. اگر این طرح درست اجرا شود، می‌تواند یکی از طرح‌های پایه‌ای برای بهینه‌سازی، کنترل و مانیتور کردن مصرف انرژی کشور باشد.

با شفاف‌سازی دیگر قاچاق اتفاق نمی‌افتد

بهروزی‌فر تصریح کرد: اگر مشخص شود که چه کسی سوخت را گرفته، برده و مصرف کرده است، مشخصاً دیگر قاچاقی اتفاق نمی‌افتد. بعضی اوقات در مورد قاچاقی صحبت می‌شود که دست دولت نبوده و مشخص نیست متولی آن کیست. مثلاً اگر قاچاق در حوزه گوجه‌فرنگی که هزاران تولیدکننده دارد اتفاق بیفتد، به راحتی قابل ردیابی نیست. اما نفت و فرآورده‌های نفتی فقط در اختیار دولت و شرکت ملی نفت قرار دارند.

او بیان کرد: نفت طبق چارچوب مشخصی در اختیار پالایشگاه‌ها قرار می‌گیرد. هرچند پالایشگاه‌ها در اختیار شرکت پالایش و پخش فرآورده‌های ملی نیستند و عمدتاً خصوصی هستند، اما به هر حال سازوکار مشخصی دارند و باید مشخص باشد چه میزان نفت خام وارد پالایشگاه شده و چه میزان فرآورده از آن خارج شده است. همچنین باید مشخص باشد که این میزان فرآورده کجا می‌رود.

این کارشناس انرژی در مورد شفاف‌سازی گفت: اگر این فرآیند شفاف شود، حداقل دیگر کسی نمی‌تواند بگوید که مبادی قاچاق ۲۰ میلیون لیتر سوخت مشخص نیست. پیش‌تر گفته می‌شد که به دلایلی همچون ارزآوری، روزانه فرآورده نفتی صادر می‌شود. اما در حال حاضر و به‌رغم واردات گسترده فرآورده نفتی برای تامین نیاز کشور، افرادی سوخت ارزان را قاچاق می‌کنند.

وی در نهایت توضیح داد: این موضوع رانت مالی گسترده‌ای ایجاد کرده و به اقتصاد کشور آسیب می‌زند. موضوع قاچاق باید شفاف شود و تنها با وجود اطلاعات و شفافیت می‌توان فهمید مشکل کجاست و چگونه باید حل شود. اولین شرط هر اقدامی، داشتن اطلاعات است؛ چرا که انجام یک کار بدون وجود اطلاعات، به منزله ورود با چشمان بسته به یک اتاق تاریک است. در چنین شرایطی، نمی‌توان فهمید مشکل از کجاست و چگونه باید حل شود